

Studia instrumentorum musicae popularis XI, Report from the 11th International Meeting of the International Council of Traditional Music's Study Group on Folk Musical Instruments in Smolenice, Slovakia 1992, eds.

Erich Stockmann, Andreas Michel, Birgit Kjellström, Musikmuseet, Stockholm 1995., 156 str. (Musikmuseet skrifter, 26)

laze ili marginaliziraju. Zato je u okviru Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu okupio znanstvenike za to područje, koji svoje istraživačke rezultate i iskustva izmjenjuju na povremenim susretima. Jedan od projekata što ih je E. Stockmann inicirao bilo je izdavanje *Priručnika narodnih glazbenih instrumentata Europe*, koje bi za svaku zemlju posebno sastavili vodeći stručnjaci. Od 1960-ih do danas je, međutim, izašlo samo pet takvih priručnika (za Mađarsku, Češku, Švicarsku, Slovačku i Sloveniju). Radove sa skupova Studijske skupine objavljivao je redovito Ernst Emsheimer u seriji *Studia instrumentorum musicae popularis*, koja je bila dijelom izdanja Glazbenog muzeja u Stockholmu. No, nakon njegove smrti 1989. godine izdavanje *Studije* pomalo blijedi. Zato, unatoč prošlogodišnjem 14. susretu studijske grupe u Markneukirchenu, pred sobom imamo tek zbornik radova s jedanaestog susreta, koji se održao u Smolenicama u Slovačkoj 1992. godine.

U uvodnom tekstu ovog zbornika Erich Stockmann predstavlja dvije tematske cjeline: prva je veoma široko postavljena tema *narodnih glazbenih instrumenata i instrumentalne glazbe*, dok je druga, što je i inače na skupovima Studijske skupine uvriježeno, posvećena *narodnim glazbenim instrumentima* zemlje u kojoj se susret održava (ovaj puta slovačkim).

Glazbenim instrumentima općenito, poviješću i načinom istraživanja, pozabavio se Oskár Elschek (Bratislava), dok Ola Kai Ledang (Trondheim) propituje načine razumijevanja glazbenih instrumenata. Pojednim instrumentima ili skupinom instrumenata, njihovom poviješću, ergologijom, rasprostranjenosti i ulogom koju su imali ili imaju u nekoj zajednici bavila se većina znanstvenika: Artur Simon (Berlin), Ulrich Wegner (Berlin), Roberto Leydi (Milano), Febo Guizzi (Milano) i Nico Staiti (Messina), Annette Erler (Göttingen), Piotr Dahlig (Varšava), Andreas Michel (Berlin), Bernard Garaj (Bratislava), Peter Michalovič (Skalica). Drugi su pozornost usmjerili na fenomen improvizacije — jednog glazbenika u istraživanju Dana Lundberga (Stockholm) ili pak ansambla u prilogu Bálinta Sárosija (Budimpešta). Glazbom grčkih otoka bavi se Rudolf M. Brandl (Göttingen). O uprabi glazbenih instrumenata kao simbola identiteta govori Owe Ronström (Stockholm), a Helga Thiel (Beč) na temelju zvučnih i vizualnih zapisa traga za instrumentima koji prate ples *trestet*. Više se autora ovom prilikom posvetilo akustičkim istraživanjima narodnih glazbenih instrumenata i mogućom uporabom rezultata akustičkih istraživanja u objašnjenju i analizi i novih i starijih snimaka: Franz Födermayr i Walter Deutsch (Beč), Andreas E. Beurmann (Hamburg) i Albrecht Schneider (Bad Neuenahr), Emil H. Lubej (Beč), Milan Rusko i Sachia Daržágín (Bratislava).

Tekstovi su pisani njemačkim ili engleskim jezikom i upotpunjeni notnim zapisima, likovnim prilozima, opširnim bilješkama i popisom literature.

Nije uobičajeno predstavljati knjigu objavljenu prije šest godina. Činimo iznimku zbog važnosti njezina sadržaja za sve one koji se bave glazbenim instrumentima, posebno narodnim. Ona je dio niza izdanja istog naslova u kojem se objavljuju radovi sa skupova Studijske skupine za narodne glazbene instrumente Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu.

Skupina je osnovana 1962. godine na poticaj Ericha Stockmanna, njemačkog etnomuzikologa, koji je uvidio da se u proučavanjima narodne glazbe narodni glazbeni instrumenti i instrumentalna glazba najčešće zaobi-

Slično su koncipirani svi zbornici *Studie instrumentorum musicae popularis*. Iako su u njima prvenstveno rezultati s područja etnoorganologije, tekstovi su korisni i za stručnjake iz drugih disciplina, primjerice muzikologe ili etnokoreologe, jer okupljeni autori problematici glazbenih instrumenata i instrumentalnoj glazbi uglavnom pristupaju iz širega konteksta glazbenih kultura i društvenih zajednica.

Irena MIHOLIĆ

Dva su razloga zbog kojih ovo izdanje zaslu-
žuje biti označeno najvažnijim i najimpresiv-
nijim dokumentom etnomuzikološkoga te-
renskog rada o glazbenom životu romskih
glazbenika na Kosovu. S jedne strane zbog iz-
vanrednih zvučnih zapisa, komentara i dru-
gog popratnog materijala; s druge strane kao
svjedočanstvo živoga zvuka koji je, uslijed
rata, postao već poviješću i, barem što se tiče
njegova prirodnog konteksta, nepovratno je
izgubljen.

Svaniboru Pettanu valja čestitati na zvuč-
nim zapisima načinjenima od 1984. do
1991.,

u razdoblju kad je Kosovo pretežno (do 1990.) bilo autonomnom pokrajinom
jugoslavenske republike Srbije. Gradivo je raspoređeno u četiri tematske cjeline: Glazbala
i instrumentalni sastavi (br. 1-5), Romi za Rome (6-11), Veze s neromskim tradicijama i
temama (12-16), Otvorenost i kreativnost (17-18). Većina je zvučnih zapisa načinjena u
njihovim izvornim kontekstima, a samo su neki nastali na traženje istraživača, slijedom,
primjerice, nastojanja da se prikupi nekoliko inačica iste pjesme.

Odabrano gradivo pruža kompleksan uvid u ruralnu i urbanu, tradicionalnu i modernu
glazbu. Vokalni i/ili instrumentalni repertoar obuhvaća različite pojave kao što su glazba
romskih derviša (kosovski su Romi većinom muslimani), naricaljka, ženska slavljenička
glazba, glazba za konjske utrke i glazba namijenjena zabavi i plesu u različitim prigodama.
Dinamičan odnos romskih glazbenika prema vlastitoj tradiciji najbolje ocrtavaju tri
primjera vezana uz žanr *talava* (br. 2, 9, 10), u kojemu se sjedinjuju albanski tekstovi
pjesama i romski ritmovi. Tradicionalnoj verziji (žensko pjevanje uz pratnju tamburina)
najprije je suprotstavljeno muško pjevanje uz istu pratnju, a potom moderna verzija
muškog pjevanja uz elektroakustičku mušku instrumentalnu skupinu.

Nekoliko zvučnih zapisa svjedoči o sposobnosti romskih glazbenika da usvoje
regionalne stilove i načine izvođenja drugih etničkih zajednica, koji bi inače bili
izgubljeni. U taj kontekst Pettan smješta seoske ansamble sastavljene od bubnja i svirale
tipa oboe, koji prate konjske utrke, organizirane u okviru bogatih svadbenih zbivanja u
Muslimana (br. 1). Izdanje sadrži i zvučni zapis gradskog ansambla sastavljenog od
klarineteta, violine, harmonike i tamburina, u instrumentaciji koju su sami glazbenici
smatrali zastarjelom i staromodnom, a nastao je na traženje autora (br. 4). Taj je zvučni
zapis važan i dragocjen dokument, budući da je takav tip ansambla, *čalgija*, na granici
nestajanja u više balkanskih područja. U unekoliko drukčijoj instrumentaciji, srodan je
tipu ansambla poznatog na Bliskom Istoku i Balkanu kao "klarinet ansambl", koji je — uz
regionalno različita imena kao što su *saze* u Albaniji i *kumpania* u Grčkoj — u današnje
vrijeme tek dijelom prisutan u živoj tradiciji. Njegove promjene na Kosovu Pettan
pripisuje utjecaju zapadne popularne glazbe (br. 5). Od instrumentalnih sastava zastupljeni

**Kosovo Roma: Glasba kosov-
skih Romov = Music of the
Gypsies from Kosovo**, CD-
ROM s 18 zvučnih zapisa, multi-
medijalnim dijelom (2 članka na en-
gleskom, tekstovi pjesama, fotogra-
fije, video sekvence) i popratnom
knjižicom (24 str.), snimio i prire-
dio Svanibor Pettan, Nika, AF 01,
Ljubljana 2001.